

Pälkäneen kasvisto

YRJÖ RANTA
AHTI MÄKINEN
RAINO LAMPINEN
HANNU ALÉN

Rauno Lähdekorpi 2022 / Google Maps. Kasvikuvat Ahti Mäkinen

Pälkäne on vanha pitkä Pirkanmaan etelärajalla, kolmisenkymmentä kilometriä Tampereelta kaakkoon. Vuonna 2007 siihen liitettiin Luopioisten kunta (392,12 km², jonka pinta-alasta 70,47 km² on vesistöjä). Nyt naapureina ovat Hattula, Hämeenlinna, Kangasala, Padasjoki ja Valkeakoski. Uuden kunnan nimeksi jäi Pälkäne, vaakunaksi sovittiin Luopioisten lumpeenkukkavaakuna. Tässä esiteltävä karttoitus kuvaa putkilokasvien levinneisyyttä kuntaliitosta edeltäneellä vanhalla Pälkäneellä, 346 km²:n alueella. Tuomo Kuitunen on jo aiemmin julkaisut perusteellisen karttoja, va-

lokuvia ja muita lajikohtaisia tietoja sisältävän verkkosivuston Luopioisten kasvistosta (Kuitunen 2023). Yhdessä näiden kahden puoliskon tutkimisen myötä havaintoja on koko kunnan alueelta kertynyt yhteensä liki 200 000 – vain Inarista ja Paraisilta niitä on runsaammin (Lahti & Lampinen 2022).

Vanhan Pälkäneen pinta-alasta lähes kolmannes (106,93 km²) on vesistöjä. Suurimmat järvet ovat Mallasvesi ja Pälkänevesi. Myös osa Roineesta on Pälkäneen puolella. Järvien välissä keskellä pitäjää on yhtenäinen harjujono, jonka muodostavat Syrjänharju ja Kollolanharju. Harjujen molemmilla puolilla avautuvat viljavat pel-

▲ Kirkasvetinen Mallasvesi on Pälkäneen keskusjärvi.

tomaisemat. Metsien osuus on noin 70 % maa-alasta, ja suurin osa – noin 60 % – niistä on kuusivaltaisia. Mäntymetsien osuus on 35 %, ja niitä on etenkin harjualueella. Loput 5 % ovat lehtometsiä, lähinnä rantalepikoita ja koivikoita, etenkin alueen länsiosissa. Soita on ollut alun alkaen vain noin viisi prosenttia maa-alasta, niistäkin suurin osa on ojitettu.

Vanhan Pälkäneen alueella on 4 046 vakinaista asukasta (2020). Kesäasukkaita on lähes yhtä paljon. Puhtaiden vesistöjen ja hyvien liikenneyhteyksien Pälkäne on monien suosima lomaviettoipaikka.

Kallioperä

Pälkäneen kallioperä koostuu pääosin ikivanhan svekokarelidisen vuorijonon juurista, jonka korkeimmat kohdat ovat Sappeenvuori (194,7 m merenpinnan yläpuolella), Ahdinvuori pitäjän pohjoisosassa (179 m), Harhalan Murronmäki (169 m), Kirvun Mustikkavuori (167 m), Äimälän Korkeusvuori (161 m) ja Laitikkalan Unnaanmäki (155 m). Vertailukohteena voidaan pitää Mallasveden keskikorkeutta 84,2 m (Virkkala 1972). Näitä "vuoria" luonnehtivat happamet syväkivet, lähinnä granodioriitti ja pitäjälle tunnusomaiset harmaat graniitit. Granodioriitti on vallitseva kivilaji pitäjän länsi- ja keskiosassa. Harmaata graniittia esiintyy paikoin Pälkäneveden saarilla ja rannoilla (Virkkala 1972, Mattisto 1976). Kolmas Pälkäneellä yleinen kivilajiryhmä ovat kiil-

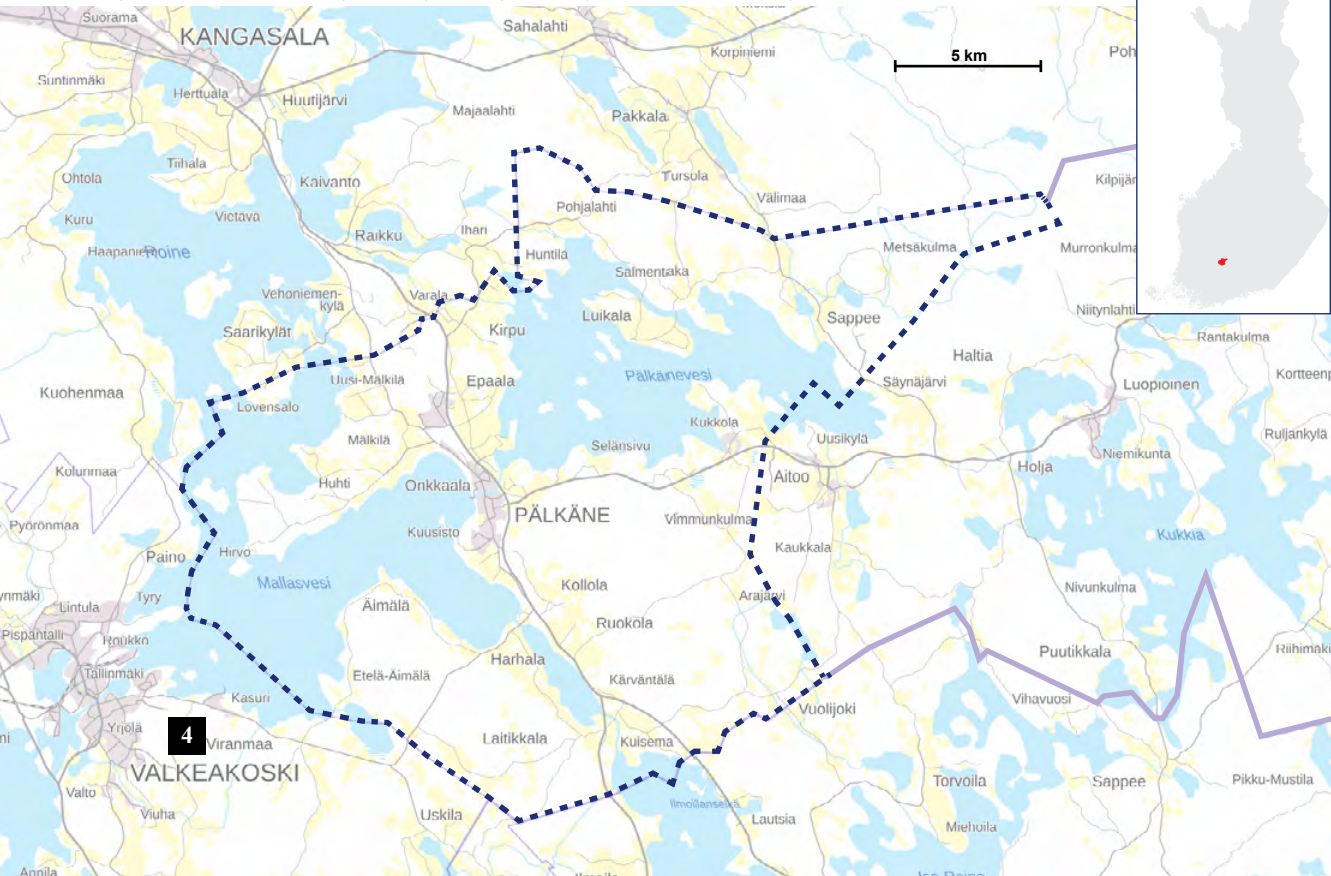

legneissit, jotka kuuluvat suonigneisseihin. Ne ovat vallitsevia Laipanmaassa ja Iharista Luikalan länsipuolitse kaakkoon kulkevassa vyöhykkeessä, joka ulottuu Töyräniemelle ja Kukkolaan. Kukkolan jälkeä gneissivyöhyke kaartuu etelään ja kulkee Laitik-

▲ Näkymä Syrjänharjulta länteen yli Mallasveden saarettoman ulpan. Taustalla 15 kilometrin päässä siintävät Valkeakosken tehtaiden savupiiput. Edessä mäntyjen takana Keiniänrannan Natura-alueen tervalepikot.

▼ Tutkittu alue eli Pälkäne ennen vuoden 2007 kuntaliitosta (katkoviivalla).

Pohjakartta: MML avoimien aineistojen tiedostopalvelu, <https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>

kalan kautta pitäjän etelärajalle saakka. Muita suonigneissien esiintymisalueita ovat Seit-syen niemen kärki ja Hausalo sekä Mallasveden ja Joutteselän pohjoisrannat (Matisto 1976).

Suonigneissit kuuluvat liuskeiden ohella pintakivilajiin ja sisältävät enemmän kasviravinteita kuin graniitit. Ne myös rapautuvat helposti. Niinpä useimmat Pälkäneen

▼ **Lehto-orkki kukkii Hausalon lehmuslehdossa kesäkuun alussa. Lehmuksen rungolla kasvaa keuhkajakälää.**

lehdosta ovat edellä mainituilla suonigneissialueilla. Myös syvällä maan kuoressa jähmettyneistä kivilajeista osa on emäksisiä. Sellaisia ovat muun muassa Tossanselän koillisnurkasta Varalaan kulkeva gabrojuotti sekä Kirvun Mustikkavuoren "kiuaskivi" peridottiitti ja Iso-Arajärven pyrokseenidioriitti. Nämä alueet näkyvät vaatelaiden kasvilajien levinneisyyskartoissa.

Vielä enemmän kuin liuskeet ja suonigneissit kasvijaistoon vaikuttavat kalkkikivet. Muun muassa monet niin sanotut kalkkisammalet ja harvinaiset kämmekät vaativat tai ainakin suosivat runsaskalkista kasvualustaa. Tällaisia lajeja ei Pälkäneeltä ole löytynyt, jos kohta tunnetut kalkkikiviesiintymät rajoittuvat Äimälän vanhaan kalkkilouhokseen ja Laipanmaan irtolohkareisiin. Viimeksi mainitut lienevät peräisin Sahalahden Saarioisten suunnasta (Matisto 1976).

Vallitsevien kivilajien lisäksi Pälkäneeltä löytyy toki paljon muitakin kiviä ja mineraaleja. Esiintymät ovat usein hyvin paikallisia tai pieninä sul-

keumina vallitsevan kivilajin sisässä. Silti ne voivat vaikuttaa joidenkin kasvilajien levinneisyyteen.

Maaperä

Vaikka vanhan Pälkäneen yleisin maalaji on moreeni (36 % maa-alasta, Vuorinen 1961), on pitäjän halki kulkeva harjujono leimaa-antava koko seudulle. Se on osa pitkästä harjujaksosta, joka alkaa Lammilta ja kulkee Tuuloksen, Hauhon, Pälkäneen ja Kangasalan kautta Tampereelle (Virkkala 1972). Merkittävimmät pitäjän harjuselänteet ovat kirkonkylän kautta kulkeva jyrkkärinteinen Syrjänharju, sen luoteispuolinen jatke Isokangas ja kaakkoispuolinen Kollolanharju (Vuorinen 1961, Mäkinen 1972). Syrjänharjun korkein kohta on muinaisen Yoldiameren tasossa, 150 m nykyisestä merenpinnasta ja 66 m Mallasveden pinnasta. Kollolanharju on vain 5 metriä matalampi. Muitakin harjuselänteitä pitäjältä löytyy kuten Konkinharju Luikalasta Töyräniemeeseen ja Nummelanharju Roi-neen ja Mallasveden välisellä niemellä. Edellinen kohoaa 30 m Pälkäneveden pinnasta, jälkimmäinen 26 m Mallasveden pinnasta. Syrjänharjussa ja Isokankaalla on lukuisia suppia eli lukkoja, Raatolukko niistä syvin, 30 metriä.

Harjuaines on pääosin muinaisten jäätikkövirtojen kasaamaa soraa ja hiekkaa, mutta mukana voi olla myös jäästä irronneita lohkarkeit. Huuh-toutunut hiekka on niukkara-vinteista, mutta valoisa metsä ja lämpimät paisterinteet ovat sopivia monille harjukasveille.

A. Mäkinen 7.10.2014

Hienompi aines, hieta ja hiesu huuhtoutuivat merivaiheiden aikana ja kerrostuivat harjujen lähelle. Niistä muodostuivat viljavat vainiot. Näiden maalaajien osuus Pälkäneellä on 38 %. Kaikkein hienoin aines kerrostui saveksi meren pohjaan etäälle harjusta. Savimaita on eniten Mallasveden ja Roineen rannoilla Äimälän, Harhalan ja Seitsyen kylissä (Vuorinen 1961, Virkkala 1972).

◀ Syrjänharjun paisterinnettä syksyllä. Kasvillisuus on kuivaa mäntykangasta joukossa rauduskoivuja, katajia ja muutama metsäruusukin. Kenttäkerros on aukkoinen. Paikoitellen kasvaa kanervaa, tervakoita, huopakeltanoita ja kissankäpäliäkin.

Jääkauden jälkeen sulamisvesien väistyttyä kasvillisuus peitti paljastuneen maan. Kasvien maatuessa syntyi elope räisiä maakerroksia. Mitä ravinteisempi kivennäismaa oli sitä rehevämpi kasvipeite. Parhaille paikoille syntyi lehtoja, karummille kuten harjujen rinteille, kuivia mäntykankaita. Alavilla moreenimailla kuusimetsät ovat vallitsevia. Niiden osuus on noin 60 % metsämaasta. Soita syntyi alun perin vähän. Suurin osa on jo varhain otettu viljelyyn. Laajimmat suopellot ovat pitäjän eteläosassa sekä Tyköljänjärven pohjoisrannalla, Iltasmäessä, Painon, Seitsyen ja Kirvun kylissä (Virkkala 1972). Turvemaiden osuus on 5,5 % maa-alasta (Vuorinen 1961).

Vesistöt

Pälkäneellä on liki 50 järveä, mutta monet ovat pieniä. Järvistä suurin, Mallasvesi, on keskusjärvi, joka laskee Apian kanavan kautta Vanajaveteen ja sieltä Kokemäenjokeen. Mallasveteen laskee kolme vesi-

reittiä, pohjoisesta Längelmäveden reitti Kaivannon kanavan, Roineen ja Laajansalmen kautta, idästä Pälkäneveden reitti Kostianvirran kautta ja etelästä Hauhon reitti Kyllönjoen ja Pinteleen kautta (Virkkala 1972).

Mallasvedessä on 235 saarta, mitä on vaikea uskoa, kun katsoo Syrjänharjulta näkyvää 15 kilometrin mittaista avointa ulappaa. Mallasveden pinta-ala on 55,7 km², ja rantaviivaa sillä on 159 km. Vedenpinnan korkeus on keskimäärin 84,2 m merenpinnan tasosta, mutta säännöstelyn takia vuotuinen korkeusvaihtelu saattaa olla yli metrin.

Toiseksi suurimmassa järvessä Pälkänevedessä on enemmän saaria, 345. Suurin niistä on 420 hehtaarin Luikala. Järven pituus on 15,5 km ja pinta-ala 46,3 km². Rantaviivaa on 208,3 km.

Roine on pääosin Kangasalan puolella ja pinta-alaltaan samansuuruinen kuin Mallasvesi, 54,6 km². Rantaviivaa on 195,2 km ja saaria 309.

Pintele on edellisiä pienempi ja matalampi järvi Hauhon reitin varrella. Sen pituus on vain 4 km ja pinta-ala vähän yli 300 ha. Saaria on vain yksi mutta rantaviivaa lähes 12 km. Muita pieniä järviä ovat mm. Tyköljänjärvi, Sappeenjärvi, Pitkäjärvi ja Arajärvi.

Pälkäneen suurimmat järvet ovat vielä varsin kirkasvetisiä, oligotrofisia, mutta niissäkin on viime aikoina havaittu rehevöitymistä ja levä-

◀ Kostianvirta, jossa käytiin Suuren Pohjan sodan ratkaisutaistelua lokakuussa 1713. Siitä alkoi isoviha.

A. Mäkinen 31.5.2023

◀ Pälkäneen vanha Pyhän Mikaelin kirkko Syrjänharjulta nähtynä August Fredrik Soldanin vesivärimaalauksessa vuodelta 1867. Kirkko on rakennettu 1495–1505 ikivanhan kalmiston päälle. Kirkko ryöstettiin lähes kokonaan isonvihan aikana, rappautui uuden kirkon valmistuttua 1839 ja raunioitui lopullisesti 3.12.1890 raivonnessa talvimyrskyssä, kun kirkon katto romahti. Ruotsalainen tutkimusretkikunta vei 1973 kirkolta 55 pääkalloa, joita nyt vaaditaan palautettavaksi.

◀▲ Kuppikivi Äimälän Lassilassa. Kuppikivet sijaitsevat usein pellon reunassa. Ne ovat uhripaikkoja rautakauden lopulta. Kuppeihin tuotiin esimerkiksi viljaa haltijoille paremman sadon toivossa.

kukintaa. Tämä koskee myös Pintelettä (Uotila 2002). Sen sijaan Tyköljänjärvi ja Kukkolan Vähäjärvi ovat selvästi ravinteisempia, eutrofisia. Tämä näkyy vaatelioiden kasvilajien määrässä. Pienemmät metsäjärvet ja lammet muun muassa Laipanmaassa ovat pääosin dystrofisia ja niiden rannat soistuneita.

Ihmisen toiminta

Asutuksen historia Pälkäneellä ulottuu kivikauteen saakka. Ensimmäiset asukkaat, metsästäjät ja kalastajat liikkuivat vesireittejä myöden. Heidän jäljiltään on löydetty 15 asuinpaikkaa järvien rannoilta ja saarista. Ihmisen vaikutus kas-

villisuuteen oli vähäinen, koska asutus ei ollut kiinteää. Tulen käyttö saattoi kuitenkin aiheuttaa metsäpaloja. Kiinteän asutuksen merkkejä on enemmän rautakaudelta noin 500 eKr. – 1150 jKr. Todisteena tästä Pälkäneeltä on löydetty 12 rautakautista hautapaikkaa ja useita asuinpaikkoja (Huurre 1972, Pirkanmaan liitto ja Pirkanmaan maakuntamuseo 2005). Hautapaikkojen läheltä on löydetty joitakin arkeofyyttejä, muun muassa tulikukkaa, *Verbascum*, joiden on arveltu olevan peräisin tältä ajalta. Tulikukan siemenet voivat säilyä maassa itämiskykyisinä vuosikymmeniä.

Esinelöytöjen perusteella voitiin päätellä, että maanvil-

jely alkoi Pälkäneellä jo rautakaudella. Se oli aluksi kasviviljelyä. Metsän raivaus pelloksi tarjosi uusia kasvupaikkoja valoa vaativille rikkakasveille. Kaskan poltto vaikutti muutenkin aluskasvillisuuteen. Muun muassa huhtakurjenpolvi, *Geranium bohemicum*, ja kulosammalet, *Cerastodon*, yleistyivät. Viljelykasveista mainitaan ohra, ruis, vehnä, kaura, herne, nauris ja pellava (Huurre 1972). Nauriita varastoitettiin myös kaskimaille. Tällaisia kuoppia löytyy vieläkin Myttäälän ja Huhtioisten (Huhdin) vanhoilta kaskimailta. Karjaa laidunnettiin metsässä, mikä vaikutti myös kasvillisuuteen.

Rautakauden lopulla oli jo kyliä ja niiden ympärillä peltoja. Suurin osa nykyisistä viljelymaista oli jo silloin raivattu-

Daniel Nyblin 1893 / Museovirasto

▲ Onkkaalan kirkonkylä 1800-luvun lopussa etelästä katsottuna. Vasemmalla 1839 valmistunut uusi kirkko. Oikealla tuulimyllyjen vasemmalla puolella vanha hautausmaa ja Ristiänmäellä viikinkiajan kalmisto.

na kaskimaiksi. Joskus viljelyhistoria on säilynyt paikannimissä kuten Huhtioisten Kurjenhuhta. Kylät olivat tiiviisti rakennettuja aina 1900-luvulle saakka (Suvanto 1972, Koukkula 1972). Tällöin isojakoa täydentävä uusjako hajotti rykelmäkylät. Kun talot oli purettu, jäljelle jäi joitakin koristekasveja ja hedelmäpuita, jotka ovat säilyneet paikalla tähän inventointiin saakka. Hyviä esimerkkejä löytyy muun muassa Myttäälän, Mälkilän ja Huhtioisten kylistä.

Vuosien saatossa kasvistoa ovat täydentäneet vieraslajit kuten polemokorit eli sotatulokkaat. Kostianvirran taistelun jälkeen 1713 alkoi isoviha, ja venäläiset joukot valtasiivat myös Pälkäneen. Asukkaat pakenivat metsiin ja tilat rappeutuivat. Venäläisten mukana tuli useita vieraslajeja kuten harmio, *Berteroa incana*, ja idän-

ukonpalko, *Bunias orientalis*. Ne kasvavat edelleen Pälkäneellä (Mäkinen 2014). Viime aikojen uusien tulokkaiden joukosta korostuvat viljelykarkulaiset, osa hyvinkin haitallisiksi katsottuja, esimerkiksi komealupiini, *Lupinus polyphyllus*, jättipalsami, *Impatiens glandulifera*, valkokarhunköynnös, *Convolvulus sepium*, ja jättitattaret, *Reynoutria*-suku.

Ihmistoiminnan vaikutus on ollut suuri myös viljelymaiden kasvillisuuteen. Peltojen salaajitus erityisesti 1930-luvulla tuhosi ojanpientareiden kasvit, ja rikkakasviruiskutukset 1960-luvulta alkaen vähensivät kaksisirkkaisten lajien määrää merkittävästi. Soiden ojitus vaikutti suuresti kenttä- ja pohjakerroksen lajistoon.

Esimerkiksi Vaariansuon ojitus ja turpeen nosto Roineen rannalla 1930-luvulla muuttivat täysin kasvillisuuden.

Pälkäneen harjujen maa-aineksia on laajamittaisesti hyödynnetty rakennusteollisuuden raaka-aineeksi. Vain pieni osa, kuten Syrjänharjun eteläpää Onkkaalassa, on säästynyt soranotolta. Valtakunnallisessa harjensuojeluohjelmassa ei ole ainuttakaan harjua Pälkäneeltä. Erityisen selvästi ihmistoiminnan vaikutus näkyy Kollolanharjussa. Muutamat tyypilliset harjujen hernekasvit kuten masvalo, *Anthyllis vulneraria*, tunturikurjenherne, *Astragalus alpinus*, keltamaite, *Lotus corniculatus*, ja kenttäkeu-

▼ Kollolanharjusta suurin osa on jo viety rakennusmateriaaliksi.

A. Mäkinen 2006

lankärki, *Oxytropis campestris*, ovat kuitenkin löytäneet sieltä sopevia kasvupaikkoja.

Liikenne ja vedenkorkeus

Pälkäneen kautta kulkee valtatie 12 Lahdesta Tampereelle. Nykyinen Pälkäneen ja Kainannon välinen linjaus Syrjänharjun itäpuolella valmistui 1970-luvulla. Vanha Tampereen tie Syrjänharjun länsipuolella jäi paikallistieksi. Onkkaalasta etelään kulkeva valtatie haarautuu ensin Luopioisiin ja sitten Valkeakoskelle ja Hämeenlinnaan. Pienempiä seututeitä pääsee Sahalahdelle ja kyläteitä kaikkiin kyliin. Metsäautoteitä on varsinkin Laipanmaan ja Vimmankulman laajoissa metsissä.

Liikenteen vaikutus kasvillisuuteen rajoittuu lähinnä diasporien leviämiseen, mutta liikenneväylien rakentamisen vaikutus on ollut sitäkin suurempi (Suominen 1974, Mäkinen 2002a). Valtatie 12:n oikaisu Pälkäneen harjujen kupeeseen jätti alleen paljon kasveja, mutta toi samalla uusia kasvupaikkoja piennarkasveille. Luiskanurmetuksen mukana tuli paljon tulokaskasveja kuten Yrjö Rannan 1969 löytämä ampiaisyrtti, *Dracocephalum parviflorum*, ja mesikät (Suominen 1974). Talvisesta teiden suolauksesta hyötyvät merenrantakasvit rantavehänä, *Leymus arenarius*, kuja-sorsimo, *Puccinellia distans*, ja meriratamo, *Plantago maritima*, ovat nekin kulkeutuneet Pälkäneelle asti. Varhainen niitto ennen siementen kypsymistä kuitenkin estää monien lajien leviämisen.

Uudet tulokkaatkin komealuipiini ja kurturuusu, *Rosa ru-*

► Pienemmillä kyläteillä tien pieneimmissä lajidi-versiteetti on ehkä kaikkein suurin muihin biotoopeihin verrattuna. Myttälän kartanon mailta Heikinniityn karjalaitumille vievän tien varresta on lähdepuro. Saman puron varresta muutama sata metriä alemmalla löytyi myös myyränporrass.

gosa, ovat yleisiä Pälkäneellä. Myös metsäautotiet lisäävät lajimäärää havaintoruudulla, ja rakentamisen maansiirtojen yhteydessä leviää uusia kasveja. Samalla alkuperäisiä lajeja ehkä katoaa. Pälkäneellä eniten rakennustöitä on ollut uusilla asuinalueilla Onkkaalassa.

Suuret luonnonmullistukset ja vesistöjen säännötely vaikuttivat paljon rantojen kasvillisuuteen. Pälkänevesi laski alun perin Iharin ja Sarsan kautta Roineeseen. Vuonna 1604 tapahtui suuri luonnonmullistus, kun Pälkäneveden aallot mursivat Kostianvirran paikalla olleen kapean hiekkakannaksen ja veden pinta laski nopeasti kolme ja puoli metriä. Tällöin paljastui muun muassa Epaalassa yli puolen kilometrin levyinen ranta-alue (Virkkala 1972).

Toinen merkittävä muutos vedenkorkeuteen oli Mallasveden lasku-uomaan perattu ja rakennettu Apian kanava Valkeakoskella. Se laski kaikkien Mallasvedeen laskevien järvien pintaa yhteensä puolitoista metriä eri rakennusvaiheiden aikana vuosina 1819–1820 ja 1866 (Virkkala 1972). Tällöin paljastui laajoja vesijättömaita, jotka kasvit vähitellen valloittivat. Muun muassa kirkonkylän kohdalla Keiniänrannassa Mallasvedestä paljastui avoin

A. Mäkinen 8.2000

hiekkaranta, johon purkautui lähteitä (Mäkinen 1964, 1979). Vielä vuonna 1924 nykyisen Natura-alueen komean tervalepikon paikalla oli useita avoimia niittymäisiä alueita, joilla kasvoi rahkasammalia, karpaloita ja kihokkeja (Kujala 1924: 130–131).

Kuva: 1870-luvun allu, Museovirasto

Kasviston tutkimisesta

Pälkäne on ollut kasviharrastajien mielenkiinnon kohteena jo kauan. Varhaisimmat havainnot ja museoihin tallennetut näytteet ovat peräisin 1800-luvulta. Eniten vanhoja havainnot on kirjattu Herman Severin Zidbäckin (1850–1893) ni-

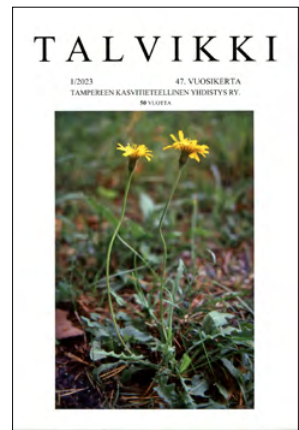

miin. Hän vietti nuoruutensa Pälkäneen Tommolan kappalaispappilassa, joka sijaitsi nykyisen hautausmaan lähellä. Zidbäckin isä Johan Axel toimi Pälkäneen kappalaisena 1850–1869. Herman kiinnostui luonnosta jo nuorena ja teki muistiinpanoja sekä linnuista että kasveista (Jalkanen & Tornikoski 1996). Hän kävi koulua Hämeenlinnan lyseossa ja aloitti luonnontieteiden opinnot Helsingin yliopistossa 1868. Valmistuttuaan opettajaksi 1880 hän muutti Ouluun ja toimi useiden eri aineiden opettajana Oulun ruotsalaisessa lyseossa. Kesälomillaan hän palasi Pälkäneelle ja jatkoi kasvitieteellisiä havaintojaan mutta retkeili myös Oulun seudulla. Nämä muistiinpanot on koottu helmikuussa 1893 päivättyyn käsikirjoitukseen (Zidbäck 1893). Siinä on mukana 51 Pälkäneeltä löydettyä kasvia. Löytöpaikkatietojen perusteella Zidbäckin tiedetään retkeilleen enemmän Pälkäneen eteläosan kylissä kuin pohjoisreunalla. Esimerkiksi Pälkäneve-

den takaa Luikalasta on vain yksi havainto, kun taas Mallasveden saaret ja rannat aina Karhunsaloon ja Painoon saakka hän tunsu hyvin. Zidbäck ei liene itse julkaissut yhtään kasvitieteellistä kirjoitusta vaan on luovuttanut muistiinpanonsa Pälkäneeltä Constantin Leopoldille ja Hjalmar Hjeltille.

Constantin Leopold (1879) mainitsee julkaisussaan Sahaalahden, Kuhmalahden ja Luopioisten kasvillisuudesta filosofian kandidaatti H. S. Zidbäckin jättäneen hänelle tiedonannon muutamista harvinaisemmista lajeista naapuriritäjästä Pälkäneeltä. Näitä lajeja on yhteensä 37. Hjalmar Hjelt julkaisi laajassa koko Suomea koskevassa seitsemän osaisessa putkilokasviliuettelossa *Conspectus florae fennicae* (Hjelt 1888–1926) kaikki Zidbäckiltä ja Leopoldilta saamansa kasvihavainnot, yhteensä 85 taksonia sekä niiden löytöpaikat Pälkäneellä. Tämä on vanhin yhtenäinen kooste Pälkäneen kasveista. Luettelo on julkaistu *Pälkäneen Joulu* -lehdessä (Mäkinen 1965). Zidbäckin lisäksi Hjeltin kokoomateokseen on kirjattu muidenkin tutkijoiden kasvilöytöjä Pälkäneeltä, mutta niiden määrä on vähäinen. Tällaisina tutkijoina Hjelt mainitsee Leopoldin lisäksi Collinin, Alceniuksen, Gaddin, Melan ja Saelanin sekä Åströmin ja Blåfieldin Mytälästä.

◀ **Sammakonkellon kasvupaikat ovat vähentyneet merkittävästi viime vuosien kuivien kesien vuoksi kun Mallasveden vedenkorkeus on alentunut ja Tyköläjärven laskuoja on padottu.**

▲ **Havaintoja Pälkäneen kasvistosta on julkaistu muun muassa 50-vuotis juhluvuottaan viettävän Tampereen kasvitieteellisen yhdistyksen *Talvikki*ssa.**

1900-luvun puolella lajihavaintojen määrä kasvoi myös museonäytteiden ja koululaisherbaarioiden kautta. Hyvä esimerkki on sammakonkellon, *Campanula aparinoides*, löytyminen Tykölästä 1912. Koululaiset Tiila ja Kaarlo Liukkonen keräsivät oudon kasvin herbaarioonsa ja veivät kouluunsa Hämeenlinnaan. Kaksikymmentä vuotta myöhemmin kasvitieteen professori Kaarlo Linkola retkeili Pälkäneellä ja määrittä oudon kasvin sammakonkelloksi (Mäkinen 2002b). Linkolan jälkeen monet tutkijat ovat vierailleet Pälkäneellä ja tallentaneet näytteitä Turun, Helsingin ja Oulun kasvimuseoihin. Havaintoja on julkaistu myös muun muassa *Talvikki*-lehdessä. Tämä koskee erityisesti harvinaisempia lajeja. Näiden löytöjen perusteella voitiin jo laatia levinneisyyskarttoja, mutta vasta 1900-luvun puolivälin jälkeen alkoi ilmestyä laajempia katsauksia, joissa kuvattiin kasvillisuutta ja kasviyhdyksuntia Pälkäneellä (Mäkinen 1964 ja 1979, Mäkirinta 1968, Uotila 2002). Myös Päl-

A. Mäkinen 1984

A. Mäkinen 26.7.2004

käneen yhteiskoulun rehtori Lauri Teivainen on koonnut *Pälkäneen kirjaan* yhteenvedon Pälkäneen kasvillisuudesta ja kasvistosta (Teivainen 1990).

Suomen kasviston kartointu yleisty 1900-luvulla. Monet tutkijat kiinnostuivat kotiseutunsa kasvillisuudesta siinä määrin, että alkoivat laatia karttoja eri lajien levinneisyydestä. A. K. Cajanderin julkaisu Mynämäen, Mietoisten ja Karjalan kuntien kasvillisuudesta oli ensimmäisiä pitäjakohtaisia tutkimuksia (Cajander 1902). Monille on tuttu myös Jorma Soverin julkaisema Lammin pitäjän kasvisto (Soveri 1933). 1950-luvun taitteessa ilmestyi lukuisia pitäjänkasvistoja (Erkamo 1948, Erämetsä 1953, Ervi 1955). Yhtenä kannustimena nyt esiteltävälle Pälkäneen kartoitukseen voidaan pitää Juha Suomisen *Karkun pitäjän putkilokasviston*, joka oli

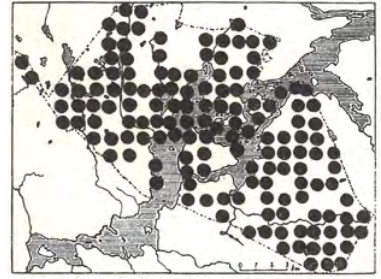
◀ Yrjö Ranta Kirvun linnavuoren juurella keltanoita prässäämässä.

▶ Suomisen 1961 julkaistussa Karkun pitäjän putkilokasvistossa on pistekartat valtaosalle lajeista.

Suomen ensimmäinen ruutupohjaisiin karttoihin pohjautuva pitäjänfloora (Suominen 1961). Suominen oli myös aloittamassa tätä tutkimusta Pälkäneellä ja osallistui kartoitukseen.

Koko Pälkäneen kasviston systemaattinen kartointu alkoi kesällä 1973, kun Yrjö Ranta ja Ilkka Kytövuori tutkivat ensimmäisen neliökilometrin ruudun ja merkitsivät kenttäkorttiin kaikki havaitut putkilokasvit. Tämän lähtölaukausten jälkeen Ranta onnistui 1990-luvulla rekrytoimaan lukuisan joukon aktiivisia kasviharrastajia talkoisiin, ja maastotyöt pääsivät vauhtiin. Tässä suhteessa Pälkäneen paljolti talkootöinä kartoitettu floora

112. *Anemone hepatica*

poikkeaa selkeästi muista suomalaisista paikalliskasvioista, jotka ovat tyypillisesti olleet yhden hengen projekteja. Ahti Mäkinen liittyi mukaan kenttätöihin ja tutkimuksen suunnitteluun 1980-luvun alussa, Hannu Alén 1990-luvulla ja Raino Lampinen samoihin aikoihin. Vilkkain kartointusjakso osui runsaan kymmenen vuoden kaudelle vuosituhannen vaihteeseen. Kenttätöitä saatiin varsinaisesti päätökseen vuoden 2011 aikana, mutta havaintoja on täydennetty näihin päiviin asti. Yrjö Ranta on viime vuosinakin kerännyt tietoa erityisesti ukonkeltanoista, *Hieracium*.

Alun perin tavoitteena oli koota kartat, lajikuvaukset ja värikuvat kaikista kasveista painetuksi kirjaksi, mutta ajatuksesta luovuttiin. Laajan aineiston kokoamiseen Lutukan artikkeliksi osallistuivat Ahti Mäkinen (teksti ja kuvat), Raino Lampinen (teksti, kartat, kaaviot ja taulukot) ja Lutukan toimitus. Raino Lampinen laatimat levinneisyyskartat julkaistaan digitaalisena sekä suomenkielisen että tieteellisen nimen mukaan aakkos-tettuna osoitteessa

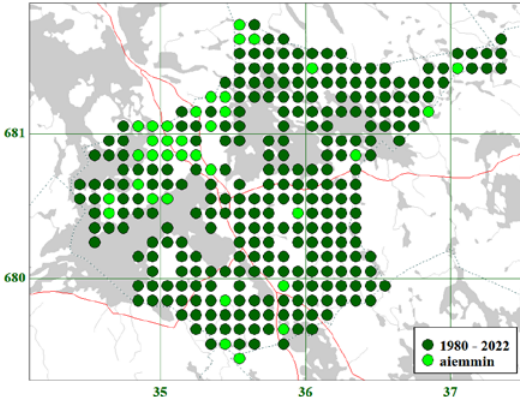
<https://www.mv.helsinki.fi/home/rlampine/palkane/>

Eniten havaintoja (> 1000) kanta-Pälkäneen alueelta tehneet henkilöt (Kastikka-tietokanta, 2.6.2022).

Ranta, Yrjö	35 036
Alén, Hannu	17 150
Lahtonen, Tapio	7 868
Kääntönen, Matti	7 202
Sivonen, Martti	6 644
Kytövuori, Ilkka	5 643
Parnela, Ari	4 396
Alanko, Pentti	3 656
Uotila, Pertti	3 382
Karhe, Hannu	2 525
Lehtinen, Seija	2 491
Lampinen, Raino	1 861
Mäkinen, Ahti	1 806
Ranta, Pertti	1 720
Järventausta, Kari	1 515
Suominen, Juha	1 408
Nurmi, Jaakko	1 407
Toivonen, Heikki	1 395
Kämäräinen, Hannu	1 363
Airola, Jukka	1 349
Tolonen, Juhani	1 182

Hepatica nobilis

Myrskylä, Hevosshaka, A. Mäkinen 1984

▲ **Sinivuokon levinneisyys Pälkäneellä.** Tumman vihreä piste kartalla tarkoittaa havaintoa vuosijaksolla 1980–2022, vaalean vihreä tätä varhaisempaa havaintoa. Sinivuokon kukan värimuotoja on Pälkäneeltä kuvattu enemmän kuin mistään muualta Suomesta (Mäkinen 1978).

Karttojen laadinta

Karttasivustolla näkyvät tieteelliset ja suomenkieliset nimet ja taksonikäsitteet ovat Kurton ym. (2022) luettelon mukaisia; myös tässä katsauksessa nimiä on käytetty tuota luetteloa seuraten. Kartoilla näytetään lajien (762 kpl) ja itsenäistyneiden risteymien (*nothospecies*, esimerkiksi *Galium x pomeranicum*; 20 kpl) levinneisyys, lukuun ottamatta toukoleinikiryhmän, *Ranunculus auricomus* s. lat., lajeja sekä ukonkeltanoita, *Hieracium*, ja voikukkia, *Taraxacum*. Myös sellaiset havainnot puuttuvat, joita taksonomisten muutosten takia ei voidakaan nyt varmuudella kytkeä tiettyyn lajiin vaan ne esimerkiksi *Kasviatlaksen* kartoissa ja *Lajitietokeskuksen* tietovarastossa viedään epämuodolliseen lajiryhmään. Näin esimerkiksi ”paljaalla” nimellä *Huperzia selago* kirjatut havainnot jäävät ilman karttaa, koska emme ole voineet sijoittaa ainoatakaan niistä niihin viiteen lajiin, joihin vanha *H. selago* on hiljan pilkottu (ja joista yksi kulkee nytkin tuolla nimellä).

Laitikkala, Rönni, A. Mäkinen 9.5.2011

▲ **Hämeen kylmäkukka** on yksi Pälkäneen harvinaisuuksista, jonka kasvupaikan myös Zidbäck tunsi. Hjelt mainitsee kasvista: *Pälkäne Rönnvik parce ("fätaligt") in clivo pinifero ad praedium: Zidb.* Siellä kylmäkukka kasvaa vieläkin mutta on erittäin uhanalainen.

Muutamien tällaisiin lajiryhmiin kuuluvien lajien karttojen pisteiden vähäinen lukumäärä voi ainakin ensikatsomalla tuntua kummalliselta. Syynä on se, että varsinkin aiemmin vain pieneen osaan jollakin tieteellisellä nimellä kirjatuita havainnoista on merkitty

mukaan myös tieto siitä, missä täsmällisessä merkityksessä havaitsija on nimeä käyttänyt. Näin esimerkiksi jauhosavikka, *Chenopodium album*, on saanut karttaansa kovin harvoja merkkejä. Kaiken kaikkiaan – kartoittamattomat apomiktiset lajit, alalajit, muunnokset

Uutanan Iinmäki, Kankahaisten, A. Mäkinen 5.6.2013

▲ **Tuoksumatara** on toinen Pälkäneen harvinaisuus, jonka Yrjö Ranta ja Ilkka Kytövuori löysivät uudelleen Zidbäckin ilmoittamasta paikasta Kankahaisten kartanon mailta lähellä Tommolaa alueella, jonka Zidbäck tunsi hyvin.

ja risteymät mukaan lukien – taksonien kokonaismäärä ylittää yli tuhannen.

Kartatta ainakin toistaiseksi jääneiden lajien osalta on syytä mainita, että Yrjö Ranta on kerännyt Pälkäneeltä paljon näytteitä lukuisista *Hieracium*-lajeista ja tämän myötä suvun lajisto on Pälkäneellä parhaimmin tunnettuja koko Suomessa. Lehtoleinikkiryhmän, *Ranunculus cassubicus* -ryhmä, lajeista yksi – alun perin Fagerströmin (1974) alalajina kuvaama ja sittemmin Stefan Ericssonin (1992) lajitasolle nostama

ma pälkäneenlehtoleinikki, *Ranunculus auricomus* subsp. *rantae* Fagerstr., *R. rantae* (Fagerstr.) Ericsson) – tunnetaan koko maailmassa nyt pelkästään Pälkäneeltä.

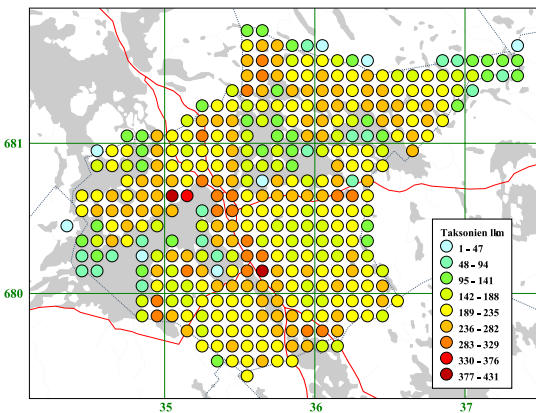
Kartat pohjautuvat Luonnontieteellisen keskusmuseon *Kastikka*-tietokantaan tallennettuihin havaintoihin (tilanne 2.6.2022), jotka ovat siten mukana myös *Kasviatlaksessa* ja löydettävissä myös laji.fi-sivuston kautta. Karttojen perustana ovat siis kaikki aiemmat havainnot Zidbäckin muistiinpanoista lähtien. Valitetta-

vasti monet havainnot Hjeltnin luettelossa on kirjattu vain kylän tarkkuudella, joten niiden tarkka sijoittaminen yhteinäiskoordinaatistoon osoittautui vaikeaksi. Yleisempien lajien osalta vanhaa kasvupaikatietoa ei tarvittukaan, koska uuden kartoituksen havainnot mitä todennäköisimmin peittävät karttojen ruuduilla mahdolliset vanhat löydöt. Mukana on kuitenkin monia mielenkiintoisia lajeja, joista on tietoja jo 1800-luvulta.

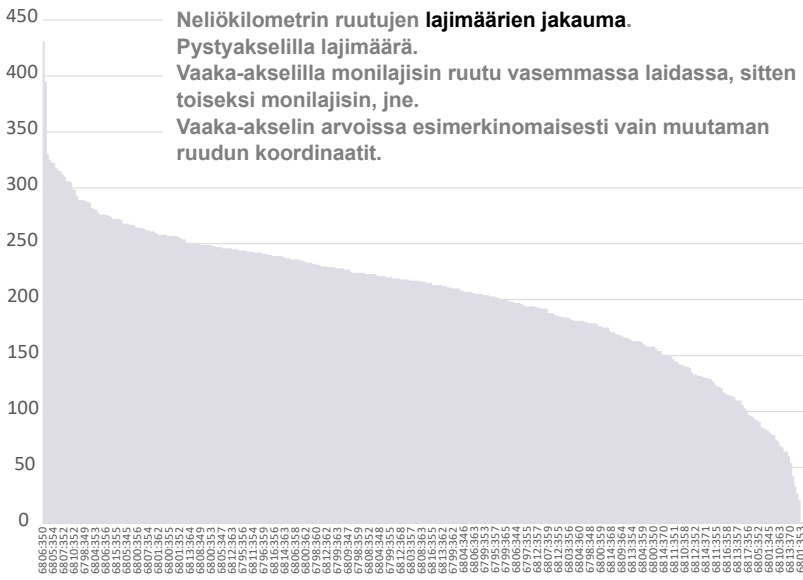
Tilastotietoja kasvistosta

Oheisista kuvista käy ilmi ruutukohtainen lajien ja itsenäistyneiden risteymien kokonaismäärä ja sen jakauma. Suuremmissa osassa tutkittuja ruutuja, etenkin yhtenäisillä metsäalueilla ja vesistöjen varrella, taksonimäärä jää 250:n alle. Tämän ylittävistä ruuduista suuri osa näyttää seuraavan asukastiheyttä. Painopiste on kyllien ja valtateiden läheisyydessä. Ainoa 400 taksonia ylittävä ruutu on Yrjö Rannan ja Ah-ti Mäkisen aiempi kotiruutu (6906:3350, 431 taksonia) Myttälässä, jossa aikanaan sijaitti Maatalouden tutkimuskeskuksen Hämeen koeasema. Pienimmät taksonimäärät ovat kartoitusalueen reunoilla, missä osa ruudusta on naapuri-pitäjässä tai alueilla joissa valtaosa ruudun pinta-alasta on vettä.

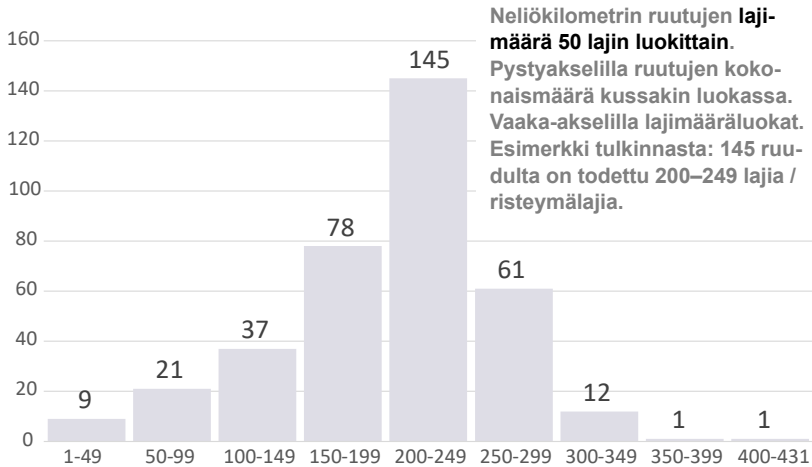
Karttoihin on kertynyt havaintoja 364 eri neliökilometritiltä, mutta suurinta osaa alueelle vain osittain osuvista ruuduista ei ole tutkittu perusteellisesti eikä välttämättä lainkaan varsinaisen vanhan Pälkäneen ulkopuolelta. Aivan

◀ Neliökilometrin ruutujen lajien ja itsenäistyneiden risteymien (nothospecies) kokonaismäärä.

Neliökilometrin ruutujen lajimäärä 50 lajin luokittain.
Pystyakselilla ruutujen kokonaismäärä kussakin luokassa. Vaaka-akselilla lajimääräluokat. Esimerkki tulkinnasta: 145 ruudulta on todettu 200–249 lajia / risteymlajia.

Isokangas, A. Mäkinen 2007

kaikkia alueen sisälle kokonaan jääviäkään ei ole tutkittu esimerkiksi Kasviatlaksen edellyttämällä kattavuudella. Kaikkiaan 80 (10,2 %) lajia on merkitty muistiin ainakin 300 ruudulta.

Yleisimpiä, ainakin 350 ruudulla havaittuja lajeja ovat

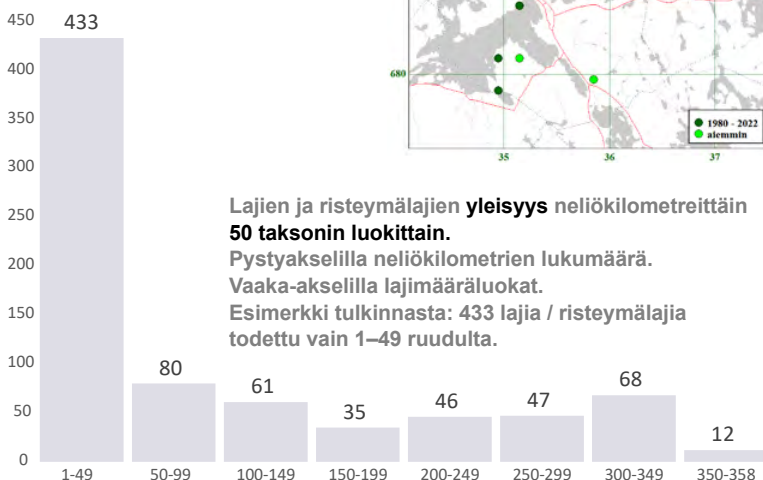
- *Picea abies*, metsäkuusi, 358 ruudulla
- *Pinus sylvestris*, metsämänty, 357
- *Sorbus aucuparia*, pihlaja, 357
- *Betula pendula*, rauduskoivu, 356
- *Rubus idaeus*, vadelma, 355
- *Chamaenerion angustifolium*, maitohorsma, 353
- *Vaccinium myrtillus*, mustikka, 353
- *Dryopteris carthusiana*, metsäalvejuuri, 352
- *Populus tremula*, metsähaapa, 352
- *Betula pubescens*, hieskoivu, 351
- *Maianthemum bifolium*, oravanmarja, 351
- *Alnus incana*, harmaaleppä, 350

Valtaosa lajeista on harvinaisia. 433 taksonia (55,4 %) on nähty vain alle 50 ruudulla, 94 vain yhdellä ruudulla. Korkeintaan kymmenellä ruudulla tavatun 278 taksonin painopistealueita ovat tiheimmin asutut Kollolanharjun – kirkonkylän – Syrjänharjun ruudut sekä jo aiemmin mainittu Myttäälän ruutu.

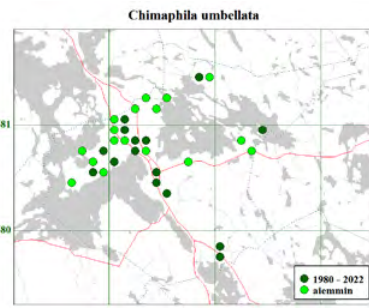

A. Mäkinen

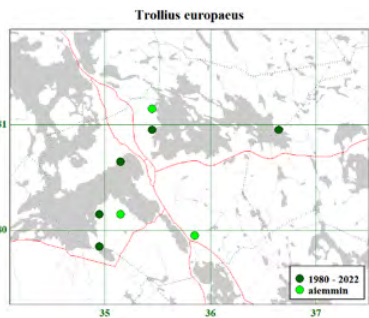
▲ **Kulleron kasvupaikkoja** Zidbäck mainitsee 1887 Pälkäneeltä kaksi, Laitikkalan ja Kankahaisen. Edellinen paikka on löydetty myöhemmin. Tämä kuva on Äimälästä Ruottilan purelehdosta 1970-luvulla.

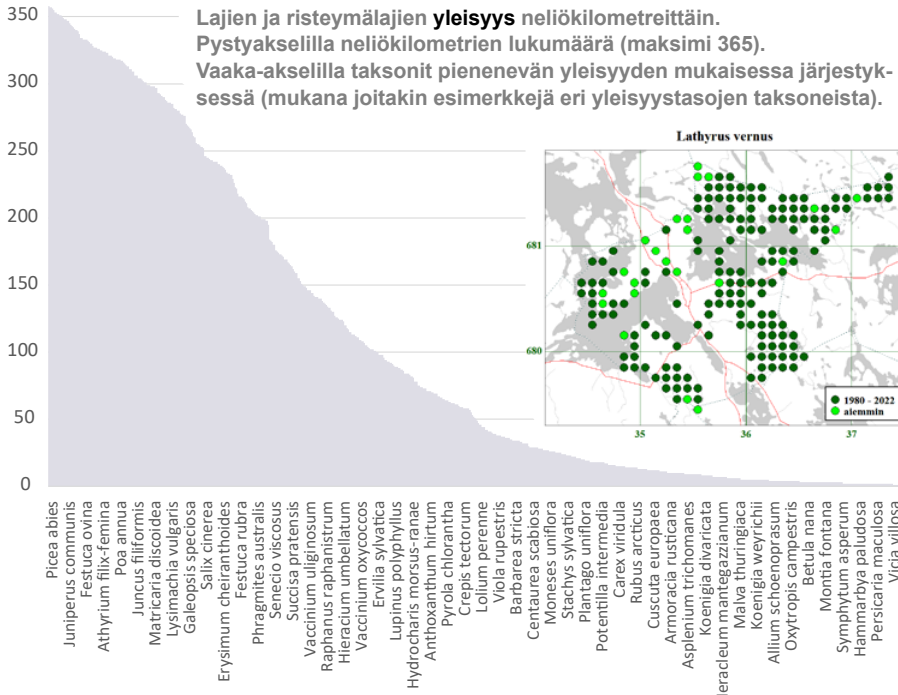

Lajien ja risteymlajien yleisyys neliökilometreittäin 50 taksonin luokittain.
Pystyakselilla neliökilometrien lukumäärä. Vaaka-akselilla lajimääräluokat. Esimerkki tulkinnasta: 433 lajia / risteymlajia todettu vain 1–49 ruudulta.

▲ **Sarjatalvikin esiintymiä on saatantunut tuhota talojen rakentaminen harjumaastoon.** Syrjänharjun lukot ovat luonnonsuojelu- ja puistoaluetta, joten niissä kasvin pitäisi olla turvassa.

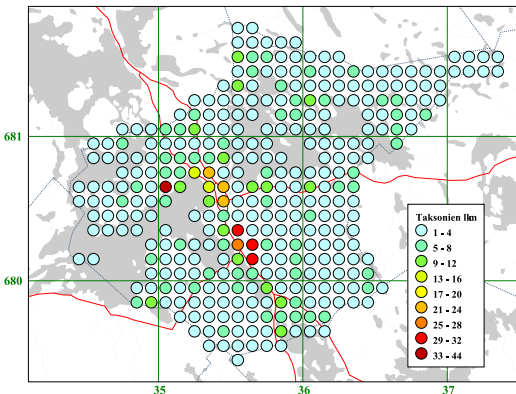

Hausiojan saari, A. Mäkinen 2005

▲ Kevätlinnunherneen tapaa lähes joka toisella Pälkäneen neliökilometriruudulla.

▼ **Harvinaisten lajien (tieto enintään kymmeneltä ruudulta) määrä neliökilometrin ruuduttain.**

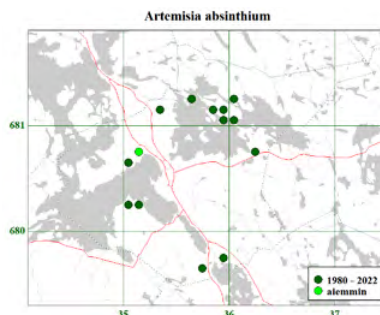
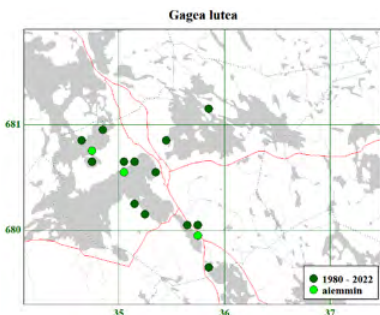

Myttälä, Pispamanta, A. Mäkinen 6.5.2018

Äimäti, Nikkilän kello, A. Mäkinen 12.7.2016

Isokäenrieskaa tavataan Pälkäneellä erilaisilla järvenrannoilla. Kasvupaikat ovat useimmiten, ainakin Mallasveden puolella, kuivan maan kaistoja jyrkien rantatörmien juurella.

▲ **Malista on Pälkäneellä keitetty "koiuahokahveeta" erilaisiin vavoihin. Esimerkiksi Myttälässä mali on ollut hyvin yleinen kiviisillä mäenrinteillä ja pihoilla. Sitä on suorastaan suojeltu ja syksyllä kerätty ja kuivattu talteen talveksi.**

Valtakunnallisesti uhanalaisiksi tai silmälläpidettäviksi arvioituista lajeista (Ryttäri ym. 2019) alueelta on tavattu 44, osa tosin vain vasta äskettäisiä ja satunnaisia tulokkaina.

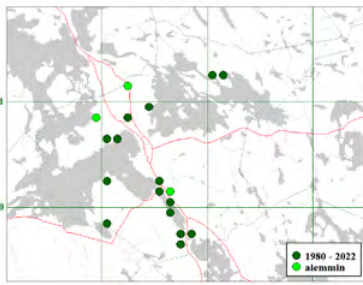
Suomessa harvinaisimpia alkuperäisiä tai muinaistulokkaita (Kasviatlas 2021-kartoissa korkeintaan sadalla eri 10 km × 10 km:n ruudulla) tutkitulla alueella ovat

- *Carex pallidula*, harjusara, 9 ruudulla
- *Diplazium sibiricum*, myyränporras, 1
- *Draba nemorosa*, keltakynsimö, 1
- *Najas tenuissima*, hentonäkinruoho, 1
- *Potamogeton crispus*, poimuvita, 5
- *Potamogeton lucens*, välkevita, 1
- *Pulsatilla patens*, hämeenkylmänkukka, 1
- *Rorippa amphibia*, vesinenätti, 18
- *Ulmus laevis*, kynäjalava, 10

▼ **Rautanokkonen Pellikan puutarhassa Salmentakana. Laji on taantunut voimakkaasti. Vielä 1950-luvulla sitä kasvoi yleisesti puutarhoissa ja kasvimailla.**

Urtica urens

Koko Suomessa uhanalaiset tai silmälläpidettävät putkilokasvilajit, joista on havaintoja kanta-Pätkäneeltä.			
Laji	1 km × 1 km havaintoruutuja	Uhanalaisuusluokitus	Statusarvio pätkäneellä
<i>Agrostemma githago</i> , isoaurankukka	1	RE	uustulokas, satunnainen
<i>Alchemilla plicata</i> , laskospoimulehti	7	NT	
<i>Alchemilla samuelssonii</i> , tylppähampaspoimulehti	3	NT	
<i>Anchusa officinalis</i> , rohtorasti	1	NT	
<i>Antennaria dioica</i> , ahokissankäpälä	96	NT	alkuperäinen, vakinainen
<i>Anthemis arvensis</i> , peltosauramo	7	NT	
<i>Anthyllis vulneraria</i> (subsp. <i>lapponica</i>), pohjanmasmalo	11	NT	uustulokas, vakinainen
<i>Botrychium lunaria</i> , ketonoidanlukko	7	NT	
<i>Bromus secalinus</i> , ruiskattara	1	VU	
<i>Carex disperma</i> , hentosara	58	NT	
<i>Carex riparia</i> , vankkasara	3	NT	
<i>Chimaphila umbellata</i> , sarjatalvikki	32	NT	alkuperäinen, vakinainen
<i>Coeloglossum viride</i> , pussikämmekä	13	NT	alkuperäinen, vakinainen
<i>Crassula aquatica</i> , paunikko	13	VU	alkuperäinen, vakinainen
<i>Dianthus deltoides</i> , ketoneilikka	78	NT	muinaistulokas, vakinainen
<i>Draba nemorosa</i> , keltakynsimö	1	EN	
<i>Drosera intermedia</i> , pikkukihokki	1	VU	alkuperäinen, vakinainen
<i>Fraxinus excelsior</i> , saarni	6	NT	uustulokas, satunnainen
<i>Galeopsis ladanum</i> , pehmytpillike	4	NT	
<i>Galium odoratum</i> , tuoksumatara	1	NT	alkuperäinen, vakinainen
<i>Galium verum</i> , keltamatara	92	VU	muinaistulokas, vakinainen
<i>Gentianella campestris</i> , ketokatkero	1	EN	
<i>Geranium bohemicum</i> , huhtakurjenpolvi	15	NT	alkuperäinen, vakinainen
<i>Hammarbya paludosa</i> , suovalkku	2	NT	alkuperäinen, vakinainen
<i>Hyoscyamus niger</i> , hullukaali	7	NT	
<i>Leontodon hispidus</i> , kesämaitiainen	28	NT	muinaistulokas, vakinainen
<i>Lycopodiella inundata</i> , konnanlieko	1	NT	uustulokas, vakinainen
<i>Lythrum portula</i> , ojaakaali	3	VU	
<i>Najas tenuissima</i> , hentonäkinruoho	1	EN	alkuperäinen, vakinainen
<i>Neottia nidus-avis</i> , pesäjuuri	1	NT	
<i>Poa remota</i> , korpinurmikka	9	NT	alkuperäinen, vakinainen
<i>Psammophiliella muralis</i> , ketoraunikki	5	VU	uustulokas, satunnainen
<i>Pulsatilla patens</i> , hämeenkylmänkukka	1	EN	alkuperäinen, vakinainen
<i>Rumex thyrsiflorus</i> , tulisuoilaheinä	1	NT	
<i>Sceptridium multifidum</i> , ahonoidanlukko	3	NT	
<i>Thalictrum simplex</i> (subsp. <i>simplex</i>), etelänhoikka-ängelmä	1	VU	
<i>Thymus serpyllum</i> (subsp. <i>serpyllum</i>), harjuajuruoho	15	NT	alkuperäinen, vakinainen
<i>Trifolium aureum</i> , kelta-apila	53	NT	
<i>Trifolium spadiceum</i> , musta-apila	55	NT	
<i>Ulmus glabra</i> , vuorijalava	3	VU	alkuperäinen, vakinainen
<i>Ulmus laevis</i> , kynäjalava	10	VU	alkuperäinen, vakinainen
<i>Urtica urens</i> , rautanokkonen	18	NT	
<i>Vicia villosa</i> , ruisvirna (alalajitieto puuttuu)	2	RE (subsp. <i>villosa</i>)	
<i>Viola rupestris</i> (subsp. <i>rupestris</i>), harjuhietaorvokki	39	NT	alkuperäinen, vakinainen

Harvinaisimmista takoneista hyvin suuri osa on selvästi viljelyperäisiä. Ei-viljelyperäisistä uustulokkaista koko Suomessa harvinaisimpia puolestaan ovat

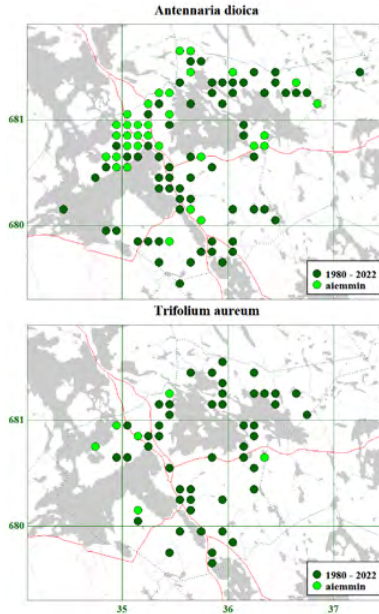
- *Anchusa officinalis*, rohtorasti, 1 ruudulla
- *Anthemis cotula*, haisusauramo, 1
- *Campanula aparinoides*, sammakonkello, 3
- *Centaurea nigra*, mustakaunokki, 1

▲ **Kissankäpälän** mieluisat kasvupaikat, lämpimät rinnekedot, avoimet kalliot, harjujen rinteet, polkujen ja teiden varret sekä avoimet metsänlaitteet ovat pensoittuneet ja kasvaneet umpeen. Siinä on tärkein syy kasvin vähenemiseen.

- *Datura stramonium*, okahulluruoho, 2
- *Galinsoga quadriradiata* ripsisaurikki, 1
- *Helminthotheca echioides*, muikio, 1
- *Lathyrus tuberosus*, mukulanätkelmä, 1
- *Lepyrodictis holosteoides*, valkorennokki, 1
- *Oenothera muricata*, täplälhelokki, 1
- *Rumex thyrsiflorus*, tulisuolaheinä, 1
- *Senecio leucanthemifolius*, kakkaravillakko, 1
- *Setaria viridis*, viherpantaheinä, 1
- *Trifolium campestre*, rentoapila, 2

24 taksonista tuorein tieto on vuosilta 1955–1999 (vireinen taulukko). Enemmistö oli vain satunnaisia vierailijoita Pälkäneellä, monet pelkkiä koristekasvikarkulaisia. Muista ainakin osa lienee säilynyt entisillä sijoillaan vaikka uudet havainnot puuttuvatkin. Toisaalta noin 130 lajin ensihavainnot on kirjattu vasta vuonna 2000 tai myöhemmin. Niistä ainakin 94 on selviä viljelykarkulaisia, mutta uusimpien löytöjen joukossa on myös harvinaisia ilmeisen alkuperäisiä kasveja, esimerkiksi jäykkärölli, *Agrostis vinealis*, liuskarauvioinen, *Asplenium septentrionale*, myyränporras, *Diplazium*

sibiricum, pikkukihokki, *Drosera intermedia*, soikkokaksikko, *Neottia ovata*, suomenlumme, *Nymphaea tetragona*, ja vata, *Stellaria aquatica*.

▼ **Kelta-apila** on myös taantunut. Ennen sitä kasvoi muun muassa Myttälään koemasen talousrakennusten ympärillä ja tienvarsilla Onkkaalaan asti. Kuva on Epaalan urheilukentän kedolta jolla kasvoi myös ketonoidanlукkoja vielä vuonna 2004.

Taksonit, joista kartoissa ei ole havaintoja enää 2000-luvulta.

Taksoni	Vuimeksi	Status- ja viljelyperäisyysarvio
<i>Acinos arvensis</i> , ketokäenminttu	1997	alkuperäinen
<i>Agrostemma githago</i> , isoaurankukka	1955	uustulokas; satunnainen
<i>Alchemilla murbeckiana</i> , munuaispoimulehti	1999	arkeofyytti?
<i>Anthemis cotula</i> , haisusauramo	1980	uustulokas; satunnainen
<i>Apera spica-venti</i> , peltoluoho	1989	arkeofyytti
<i>Brassica napus</i> , juureskaali	1999	uustulokas; satunnainen viljelykarkulainen
<i>Bromus secalinus</i> , ruiskattara	1975	arkeofyytti
<i>Cuscuta campestris</i> , amerikanvieras	1975	uustulokas; satunnainen
<i>Dracocephalum parviflorum</i> , amerikanampiaisyrtti	1976	uustulokas; satunnainen
<i>Eruca vesicaria</i> , sinappikaali	1975	uustulokas; satunnainen
<i>Gentianella campestris</i> , ketokatkero	1957	arkeofyytti
<i>Hedlundia hybrida</i> , suomenpihlaja	1998	uustulokas; satunnainen viljelykarkulainen
<i>Helminthotheca echioides</i> , muikio	1975	uustulokas; satunnainen
<i>Impatiens parviflora</i> , rikkapalsami	1999	uustulokas; satunnainen
<i>Lathyrus tuberosus</i> , mukulanätkelmä	1991	uustulokas; satunnainen
<i>Medicago xvaria</i> , rehumailanen	1999	uustulokas; satunnainen viljelykarkulainen
<i>Papaver somniferum</i> , oopiumiunikko	1975	uustulokas; satunnainen viljelykarkulainen
<i>Potentilla recta</i> , pystyhanhikki	1989	uustulokas; satunnainen
<i>Pulsatilla patens</i> , hämeen kylmänkukka	1983	alkuperäinen; säilynyt (tosin ei uusia havaintoja tietokannassa)
<i>Salix xfragilis</i> , jokisalava	1999	uustulokas; viljelykarkulainen (tai -jäänne)
<i>Salix lapponum</i> , pohjanpaju	1994	alkuperäinen
<i>Sceptridium multifidum</i> , ahonoidanlукko	1999	alkuperäinen
<i>Senecio leucanthemifolius</i> , kakkaravillakko	1980	uustulokas; satunnainen
<i>Triglochin palustris</i> , hentosuolake	1975	alkuperäinen

Lajiston ryhmittelyä kasvupaikan mukaan

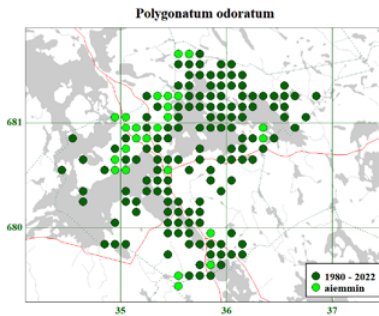
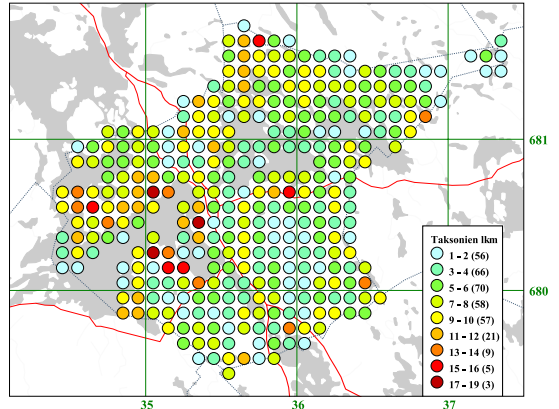
Pälkäne sijaitsee Etelä-Hämeen lehtokeskuksessa eteläboreaalaisella vuokkovyöhykkeellä. Lehtokasvien lajirunsaus alueella on suurimmillaan sitä halkovan harjujonon ruuduilla ja suonigneissialueilla.

Pälkäneen harjukasvisto on varsin kattava: lähiseudun harjulajeista jalkasaralla, *Carex pediformis*, tosin on täällä katkos, vaikka sitä kasvaakin Pälkäneen halki kulkevalla harjujaksolla heti niin Hauholla etelässä kuin Kangasalla pohjoisessa. Alueen harjuille keskittyvistä kasveista monet kasvavat myös kallioilla tai ovat kulkeutuneet sorakuoppapaikoiltaan tien varsille.

Suokasvilajistoltaan runsaimmat ruudut sijoittuvat Aukeasuon – Lamppisuon – Aivujärven seudulle, Pyhäjärvelle, Isokankaan suonotkoihin sekä alueen pohjois- ja koillislaidan syrjäkulmille. Seudun harvinaisista suolajeista mainittakoon

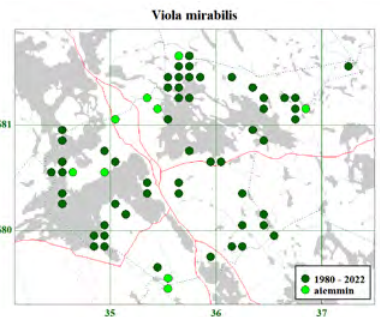
- *Betula nana*, vaivaiskoivu, 3 ruudulla
- *Chamaedaphne calyculata*, vaivero, 3
- *Drosera intermedia*, pikkukihokki, 1
- *Hammarbya paludosa*, suovalkku, 2
- *Rhynchospora alba*, valkopiirtoheinä, 7
- *Salix lapponum*, pohjanpaju, 1
- *Salix myrtilloides*, juolukkapaju, 7
- *Trichophorum alpinum*, villapääluikka, 16

► **20 lehtolajin määrä neliökilometrin ruuduttain.** Lajit ja ruutujen lukumäärät: *Actaea spicata* 173, *Adoxa moschatellina* 41, *Anemone ranunculoides* 49, *Circaea alpina* 89, *Corylus avellana* 39, *Daphne mezereum* 135, *Elymus caninus* 63, *Equisetum pratense* 159, *Gagea lutea* 16, *Galium triflorum* 28, *Lonicera xylosteum* 205, *Matteuccia struthiopteris* 74, *Milium effusum* 207, *Moehringia trinervia* 245, *Pulmonaria obscura* 73, *Ribes alpinum* 306, *Stachys sylvatica* 24, *Tilia cordata* 94, *Viola mirabilis* 64, *Viola selkirkii* 87.

▼ **Kalliokielen voi helposti löytää kalliopaljastumien raoista tai pengermiltä.** Mutta sen voi tavata, vaikka minkäänlaista kalliota ei olisi lähelläkään. Niinpä Pälkänevedellä olevaa Leppänsaarta kartoitettaessa näkyi jo kaukaa yli puolen metrin korkuista kalliokielen näköistä kasvia. Mieleen juolahti heti, että nyt oli löytynyt lehtokieli, jota ei ollut Pälkäneeltä tavattu. Lähemmin tarkasteltuna kasvi osoittautui kuitenkin tavalliseksi kalliokieloiksi, vaikkakin melkoisen rehevässä ympäristössä.

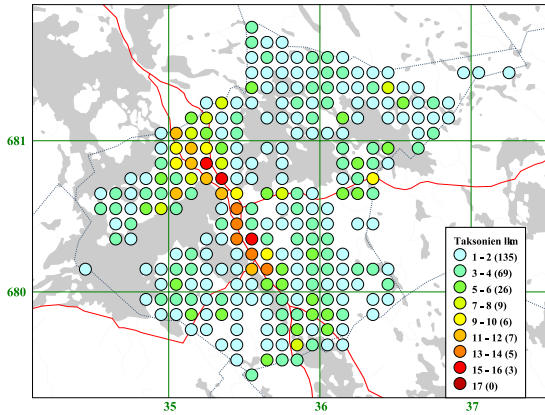
▼ **Lehto-orkilla on eniten kasvupaikkoja Hunttilan Pohjalahden alueella.** Täällä kallioperä on monipuolista, mikä heijastuu maaperän rehevyytenä. Samoin alueen suhteelliset korkeuserot ovat suuret ja kallionaluslehtoja on runsaasti. Muutenkin orvokkia näyttää olevan paikoilla, joilla maaperä on ravinteista. Yleensä vain parhaat lehdot kelpaavat.

Hausalo, A. Mäkinen 8.6.2012

Hausalon saari, A. Mäkinen 2006

Kollolanharjun sorakuoppa, A. Mäkinen 2004

◀ **Tunturikurjenherneen** (kuvassa) kenttäkeulankärjen ja masmalon tilanne on Pälkäneellä sama kuin laajalti muuallakin Suomen harjuseuduilla: nykyiset kasvupaikat ovat aivan tai miltei yksinomaan teiden pientareilla tai sorakuopissa.

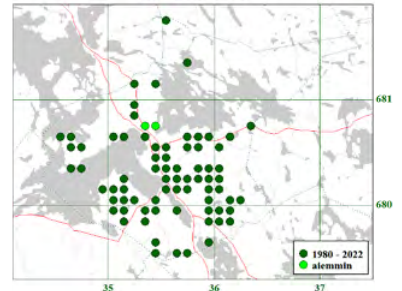
Astragalus alpinus

▲ **20 harjuille painottuvan** lajin määrä neliokilometrin ruuduttain. Lajit ja ruutujen lukumäärät: *Antennaria dioica* 96, *Anthyllis vulneraria* 11, *Arctostaphylos uva-ursi* 62, *Astragalus alpinus* 75, *Carex ericetorum* 26, *Centaurea scabiosa* 29, *Chimaphila umbellata* 32, *Equisetum hyemale* 33, *Erigeron acris* 44, *Filago arvensis* 60, *Galium verum* 92, *Hypochaeris maculata* 61, *Lathyrus sylvestris* 9, *Lotus corniculatus* 88, *Oxytropis campestris* 4, *Pyrola chlorantha* 65, *Silene nutans* 3, *Thymus serpyllum* 15, *Verbascum thapsus* 44, *Viola rupestris* 39.

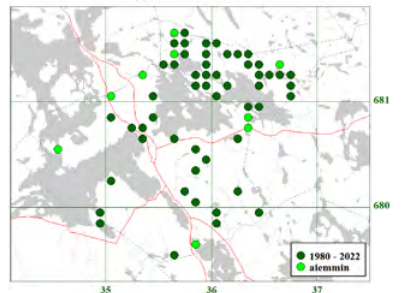
▶ (**Harju**)häränsilmän nimen alkuosa sopii sille Pälkäneellä huonosti. Harjulla sitä on ainoastaan Syrjänharjulla, vesitornin liepeillä varsin runsaasti ja harjun rehevämmässä luoteispäässä taas harvaksen laajalla alalla. Kasvia ei sitä vastoin tapaa esimerkiksi Kollolanharjulla tai Nummelanharjulla. Isokankaalta on yksi havainto läheltä Kangasalan rajaa.

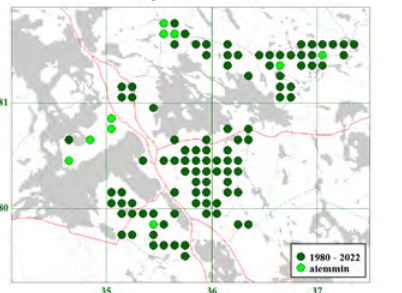
Syrjänharjun vesitorni, A. Mäkinen 20.6.2013

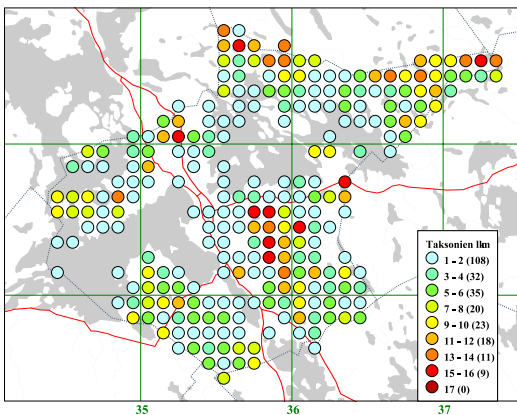
Hypochaeris maculata

Dactylorhiza maculata

◀ **Maariankämme**kkä kasvoi aikaisemmin soiden lisäksi laidunneilla tuoreilla niityilläkin. Nyt sitä on Pälkäneellä melkein pelkästään rämeillä. Soiden ojittaminen ei sen esiintymiseen näytä vaikuttaneen, vaan se tuntuu täysin vakiinnuttaneen asemansa suokasvina.

Isokangas, Lampisuo, A. Mäkinen 30.7.2011

▲ **20 suokasvilajin** määrä neliokilometrin ruuduttain. Lajit ja ruutujen lukumäärät: *Andromeda polifolia* 57, *Betula nana* 3, *Carex globularis* 180, *C. lasiocarpa* 71, *C. limosa* 44, *C. pauciflora* 25, *C. paupercula* 74, *Chamaedaphne calyculata* 4, *Drosera anglica* 12, *D. intermedia* 1, *D. rotundifolia* 65, *Eriophorum angustifolium* 100, *E. vaginatum* 127, *Rhododendron tomentosum* 142, *Rhynchospora alba* 7, *Rubus chamaemorus* 98, *Scheuchzeria palustris* 18, *Trichophorum alpinum* 35, *Vaccinium oxycoccos* 111, *V. uliginosum* 148.

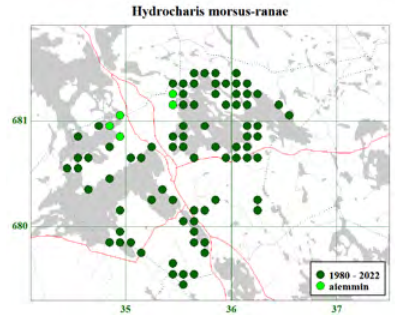
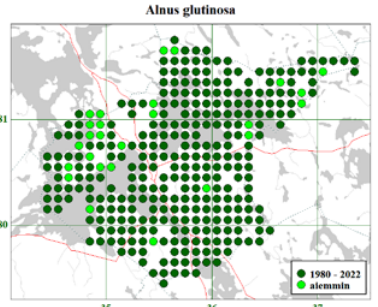

A. Mäkinen 17.7.2012

◀ **Tervaleppä** on yleinen Pälkäneellä varsinkin suurten järvien rannoilla missä pohjavesi on juurten ulottuvilla ja pähkylät leviävät vesireittejä myöten. Alaville vesijätöille kuten Keiniänrannan Natura-alueelle voi syntyä laajoja metsiköitä joita lähdepurot ruokkivat. Märemmät kohdat ovat erittäin uhanalaisia luhtia. Kuivemmilla reuna-alueilla aluskasvillisuus on lehtomaista, muun muassa suuria saniaisia, mesiangervoa ja vadelmaa.

▶ **Kilpukka** lienee aiemmin ollut Pälkäneellä harvinaisempi (Zidbäck mainitsee sen vain kahdesta paikasta). Nykyisin sen tapaa lähes jokaisesta ruovikon suojaamasta rehevästä lahdelmasta. Kilpukka hyötyy, kun tiheään ruovikkoon tehdään niittämällä veneväyliä.

Tykolänjärvi, A. Mäkinen 11.8. 2011

Alue on osa Kokemäenjoen vesistöä ja niin vesi- kuin rantakasvistossa on useita erikoisuuksia.

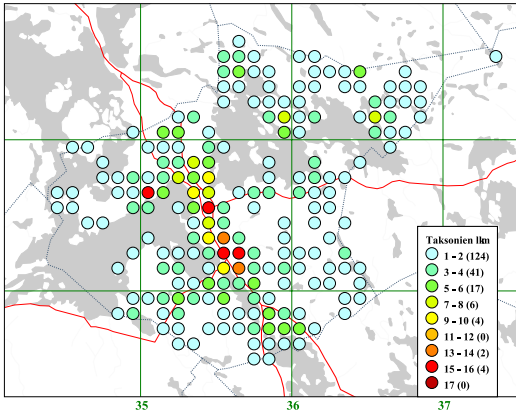
- *Crassula aquatica*, paunikko, 13 ruudulla
- *Glyceria maxima*, isosorsimo, 13
- *Limosella aquatica*, mutayrtti, 10
- *Najas tenuissima*, hentonäkinruoho, 1
- *Nymphaea tetragona*, suomenlumme, 3
- *Plantago uniflora*, raani, 20
- *Potamogeton crispus*, poimuvita, 5
- *Potamogeton lucens*, välkevita, 1
- *Potamogeton praelongus*, pitkälehtivita, 13
- *Rorippa amphibia*, vesinenätti, 18
- *Stariotes aloides*, sahalehti, 8
- *Thelypteris palustris*, neivaimarre, 14

Arkeofyyteistä yleisimpiä ovat koiranputki, *Anthriscus sylvestris* (328 ruudulla), syysmaitiainen, *Scorzonerooides autumnalis* (324), ja valkoapiila, *Trifolium repens* (324). Tosin nämäkin ovat vähintäänkin monilla syrjäkulmien ruuduilla vain uustulokkaita. Lahden & Lampisen (2021) kasviatlasaineiston perusteella aiemmin varsin yleiseksi ja viime aikoina harvinaistuneiksi toteamista harvoista lajeista pelto-retikka, *Raphanus raphanistrum*, on havaittu 137 ruudulta, nurmikonnantatar, *Bistorta vivipa-*

ra, 73 ruudulta ja nurmikohokki, *Silene vulgaris*, 61 ruudulta. Kaikilla näillä lajeilla selvä pääosa havainnosta on tehty vuona 1980 tai myöhemmin.

Uustulokkaista yleisimpiä ovat mutkien kautta Pohjois-Amerikasta asti Pälkäneelle päätyneet rusoamerikanhorsma, *Epilobium adenocaulon* (303), ja pihasaunio, *Matricaria discoides* (298). Pohjois-Amerikasta on lähtöisin myös 91 ruudulle kulkeutunut komealupiini. Kaikki nämä lienevät tällä hetkellä vielä yleisempiä Pälkäneellä. Kuvasta 11 näkyy kuin-

Keinilänranta, A. Mäkinen 10.8.2011

▲ **20 yleisimmän viljelykarkulaisen lajimäärä ruuduttain. Lajit ja ruutujen lukumäärät:** *Amelanchier spicata* 25, *Campanula rapunculoides* 25, *Cotoneaster lucidus* 19, *Fragaria moschata* 27, *Helianthus annuus* 22, *Hordeum vulgare* 26, *Koenigia ×fennica* 27, *Lupinus polyphyllus* 91, *Lysimachia nummularia* 17, *Malus domestica* 38, *Myosotis sylvatica* 29, *Oxalis stricta* 19, *Polemonium caeruleum* 29, *Ribes uva-crispa* 37, *Rosa glauca* 29, *R. rugosa* 34, *R. spinosissima* 17, *Rubus odoratus* 15, *Saponaria officinalis* 14, *Sorbaria sorbifolia* 20.

▲ **Jättipalsami** tavattiin ensi kerran vanhan Pälkäneen alueelta vasta 1980-luvulla, mutta nykyään sitä kasvaa koko pitäjässä, tosin jokseenkin harvalukuisena. Lehtopalsamin tavoin se asettuu mielellään järvien rannoille. **Valkokarhunköynnös** on pääasiassa vanhojen, kauan asuttujen kylien koristekasvi, joka kiipeili talojen ja mökkien kuisteilla ja verannoilla. Sieltä se on levinnyt lähiympäristönsä pensaikoihin, tienvarsille ja lähimetsiin.

ka yleisimpien viljelykarkulaisten esiintyminen keskittyy Harhalan – Kollolan, kirkonkylän ja Myttäälän seuduille.

Kiitokset

Kaikkiaan kenttätööhön osallistui vuosittain lähes 50 tutkijaa. Erityinen kiitos kuuluu paljon maastotöitä tehneille – Tampereen kasvitieteellisen yhdistyksen aktiiveille Hannu Karhelle, Matti Kääntöselle, Tapio Lahtoselle, Ari Parnelalle – sekä Pentti Alangolle, Ilkka Kytövuorelle ja Pertti Uotilalle. Kirjoittajat Yrjö Ranta ja Ahti Mäkinen ovat saaneet avustusta *Societas pro Fauna et Flora Fennicalta* ja *Pälkäne-Seuralta*, mistä suuret kiitokset. Helsingin yliopiston Luonnontieteellisen tutkimuskeskuksen kasvitieteen yksikkö on taltiointu kaikki havainnot kenttäkorteilla *Kastikka*-tietokantaan, minkä kautta ne ovat käytössä myös *Lajittietokeskusten* tietovarastosta.

Cajander, A.K. 1902: Kasvistollisia tutkimuksia Myntämäen, Mietoisten ja Karjalan kunnissa. *Acta Societatis pro Fauna et Flora Fennica* 23 (2): 1–146.
Ericsson, S. 1992: The microspecies of the *Ranunculus auricomus* complex treated at the species level. *Annales Botanici Fennici* 29 (2): 123–158.
Erkamo, V. 1948: Suomen kasvistollisesti tutkitut alueet. *Luonnon Tutkija* 52: 86.
Ervi, L.O. 1955: Köyliön pitäjän kasvisto. *Archivum Societatis Zoologicae Botanicae Fennicae Vanamo* 10: 64–87.

Erämetsä, H. 1953: Huittisten pitäjän kasvisto. *Annales Botanici Societatis Zoologicae Botanicae Fennicae Vanamo* 25 (5): 1–26.

Fagerström, L. 1974: Neue Sippen des *Ranunculus auricomus*-Komplexes aus Finnland. 3. *Acta Societatis pro Fauna et Flora Fennica* 82 (1): 4.

Hjelt, H. 1888–1926: Conspectus Florae Fennicae. *Acta Societatis pro Fauna et Flora Fennica*. I 1888, 5(1): 1–562; II 1902, 21(1): 1–261; III 1906, 30(1): 1–410; IV 1911, 35(1): 1–411; V 1919, 41(1): 1–502; VI 1923, 51(1): 1–450; VII 1926, 54(1): 1–397.

Huurte, M. 1972: *Pälkäneen esihistoria*. – Pälkäneen kunta. Pälkäneen historia: 39–107.

Jalkanen, M. & Tornikoski, K. 1996: Pälkäneen linnusto 1859–1995. *Lintututkimuksen ja -harrastuksen historia*: 7–14.

Koukkula, T. 1972: Pälkäneen historia 1500-luvulta 1860-luvulle. Pälkäneen kunta: *Pälkäneen historia*: 233–506.

Kuitunen, T. 2023: *Luopioisten kasvisto*. Päivittyvä verkkosivusto, viitattu huhtikuussa 2023

Kujala, V. 1924: *Tervaleppä (Alnus glutinosa (L.) Gaert.) Suomessa*. Kasvimaantieteellinen tutkimus. 269 s. Valtioneuvoston kirjapaino. Helsinki.

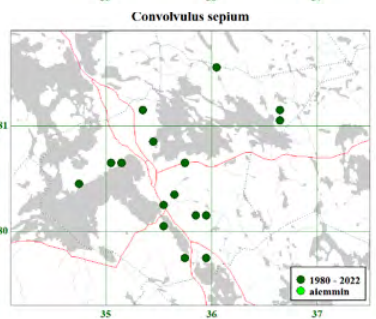
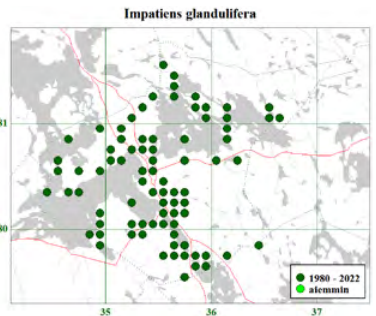
Kurto, A., Lampinen, R., Piirainen, M., Uotila, P., Hämet-Ahti, L., Leikkonen, M., Pihlajaniemi, L., Räsänen, J., Sennikov, A., Toivonen, H. & Väre, H. 2022: Putkilokasvit – Tracheophyta. *Julkaisusssa Suomen Lajittietokeskus 2022, Lajiluettelo 2021*. Suomen Lajittietokeskus, Luonnontieteellinen tutkimuskeskus, Helsingin yliopisto. Helsinki.

Lahti, T. & Lampinen, R. 2021: Change in the occurrence of common vascular plants in Finland between 1960–2000 and 2001–2019. *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica* 97: 89–102.

Lahti, T. & Lampinen, R. 2022: Kastikan kuusi vuosikymmentä. *Lutukka* 38: 98–111.

Leopold, C. 1879: Anteckningar öfver vegetationen i Sahalahti, Kuhmalahti och Luopiois kapeller. *Meddelanden af Societatis pro Fauna et Flora Fennica* 5: 81–130.

Matisto, A. 1976: Suomen geologinen kartta 1: 100 000. Kallioperäkartan selitykset. 2141 *Kangas-*

alan kartta-alueen kallioperä. 27 s. + 1 karttaliite. Geologinen tutkimuslaitos. Espoo.

Mäkinen, A. 1964: Havaintoja tervaleppäkasvustoista vesijättömaalla. *Suo* 1: 16–22.

Mäkinen, A. 1965: Kasvillisuustutkimuksen ensiaskeleita Pälkäneellä. *Pälkäneen Joulu* 1965: 49–52.

Mäkinen, A. 1972: Pälkäneen harjuselänteet. *Pälkäneen Joulu* 1972: 42–46.

Mäkinen, A. 1978: Monimuotoinen sinivuokko. *Suomen Luonto* 2: 79–1.

Mäkinen, A. 1979: *The black alder swamp Mallasranta, Pälkäne*. International Symposium on Classification of Peat and Peatlands. Hyytiälä and Lammi, September 17–21, 1979. Excursion guide. 12 p.

Mäkinen, A. 2002a: Kuriiripostia itämailta. *Lutukka* 18: 114–117.

Mäkinen, A. 2002b: Sammakonkello, Pälkäneen ja Tampereen silteä uudisasukas. *Lutukka* 18: 99–113.

Mäkinen, A. 2014: Sotatulokkaita ja kuriiripostia idästä. *Pälkäneen Joulu* 2014: 18–20.

Mäkäranta, U. 1968: Haintypenuntersuchungen in mittleren Süd-Häme, Südfinnland. *Annales Botanici Fennici* 5: 34–64.

Pirkanmaan liitto & Pirkanmaan maakuntamuseo 2005: *Pirkanmaan kiinteät muinaisjäännökset*. Osa II. Pälkäne: 177–192.

Ryttäri, T., Reinikainen, M., Hægström, C.-A., Hakalisto, S., Hallman, J., Kanerva, T. 2019: Putkilokasvit. Teoksessa: Hyvärinen, E., Juslén, A., Kempainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019: *Suomen lajien uhanalaisuus* – Punainen kirja 2019, s. 182–292. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki.

Soveri, J. 1933: Lammin pitäjän kasvisto. *Annales Botanici Societatis Zoologicae Botanicae Fennicae Vanamo* 4 (3): 1–86.

Suominen, J. 1961: Karkun pitäjän putkilokasvisto. *Annales Botanici Societatis Zoologicae Botanicae Fennicae Vanamo* 32 (2): 1–53 + XVI.

Suominen, J. 1974: Maantieluiskannetuksesta ja tulokaskasveista. *Luonnon Tutkija* 1974: 12–17.

Suvanto, S. 1972: Pälkäneen keskiaika. Teoksessa: Nissilä, V., *Pälkäneen historia*: 111–226. Pälkäneen kunta.

Teivainen, L. 1990: Kasvillisuus ja kasvisto. Teoksessa *Pälkäneen kirja*: 15–19.

Uotila, P. 2002: Pälkäneen Pintele ja hentonäkinruoho. *Lutukka* 18: 118–129.

Virkkala, K. 1972: Pälkäneen geologiasta. Teoksessa: Nissilä, V., *Pälkäneen historia*: 11–37. Pälkäneen kunta.

Vuorinen, J. 1961: *Kangasala – Pälkäne*. Agrogeologia karttoja N:o 18. 1–89 + 6 karttaa. Maatalouden tutkimuskeskus. Maantutkimuslaitos. Helsinki.

Zidbäck, H.S. 1893: *Uppgift öfver fyndorter företrädesvis i norra Österbotten för ett antal vilda växter funna åren 1887–91*. (Tillägg till "Förteckning öfver vilda växter, som blifvit funna i Uleborgs omnejder o. anst. inom Uleborgs län"). Käsikirjoitus, 33 s. Helsingin yliopiston Luonnontieteellisen keskusmu-seon kasvitieteen yksikön arkisto.

The vascular plant flora of the western part of Pälkäne Municipality (South Finland)

The article gives background data – area description, history of floristic inventory as well as statistics – for the vascular plant flora of the western part of the municipality of Pälkäne, southern Häme (the area preceding incorporation of the municipality of Luopioinen in early 2007). The actual distribution maps, based on the Kastikka Database of the Finnish Museum of Natural History, are available [online only](#).

The study area covers 346.41 km², of which 31.1 % is water bodies – including the clean oligotrophic lakes Mallasvesi (55.7 km²), Roine (54.6 km²) and Pälkänevesi (46.3 km²). The soil is mainly till (36 % of the area) but extensive eskers cross the western part of the area, rising locally up to 60 meters above the nearby lake surfaces. On both sides of the eskers there are wide cultivated areas and the densest population clusters. Currently there are slightly more than 6 000 inhabitants in the whole of Pälkäne, with more than 4 000 of these in the western part. Forests cover about 70 % of the land area (with 60 % dominated by spruce, 35 % by pine, 5 % by deciduous trees). There are few peatlands and these mostly drained.

The teacher H. S. Zidbäck (1850–1893) pioneered the floristic survey of the area – discovering, for instance, the rare *Galium odoratum*. In the first half of the 20th century data accumulation in scientific papers and as museum specimens was rather accidental and scarce. A notable find from that era was the first European discovery of *Campanula aparinoides* in 1912, from a place where this plant of North American origin still grows. The systematic 1 km² grid survey of the flo-

ra began in 1973 and was completed in 2011; later data are sporadic only. The distribution maps include finds that were available in the Kastikka database in June 2, 2022. On the maps, the dark green dots indicate finds from the period 1980–2022, finds before 1980 are marked with light green dots.

The distribution maps show the range of 762 vascular plant species and 20 nothospecies in 364 grid squares, most of these thoroughly inventoried by dozens of experienced professional or amateur botanists. The observation data are included in [Kasvialtas](#), the online atlas of the distribution of the Finnish vascular plants. The genus *Hieracium* (although exceptionally well-studied in this area) is excluded, as well as the genera *Pilosella* and *Taraxacum*, and the apomictic species of the *Ranunculus auricomus* group. Among the last-mentioned there is a species – *Ranunculus rantae* – so far known only from the study area. At least 80 (10.2 %) of the taxa have been found in at least 300 grid squares. However, most species are rare, and 433 taxa (55.4 %) have been found in fewer than 50 grid squares (94 taxa only in one). At most 431 taxa have been observed in a single grid square.

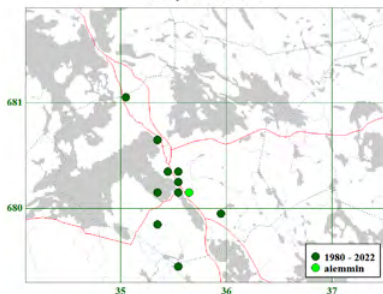
44 taxa classified as threatened (RE, EN, VU) or nearly threatened (NT) in the latest national Red List have been found in the area, even though some of these only as recent and casual aliens. 24 taxa (mostly ornamental escapes) have not been reported in this century, while about 130 taxa have been reported only in 2000 or later. Most of the latter are of cultivated origin as well, but there are also new finds of locally rare and evidently indigenous plants such as *Agrostis vinealis*, *Asplenium septentrionale*, *Diplazium sibiricum*, *Drosera intermedia*, *Neottia ovata*, *Nymphaea tetragona* and *Stellaria aquatica*.

Coincidence maps present the species richness for 20 different plants of peatlands, esker areas, herb-rich forests, ornamental escapes and also the rarest taxa.

Yrjö Ranta ja Hannu Alén, Pälkäne, hannu-alen14@gmail.com, Ahti Mäkinen, Helsinki & Pälkäne, ahti.makinen01@gmail.com.

Raino Lampinen, Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvitieteen yksikkö, Helsinki, etunimi.sukunimi@helsinki.fi

Anthyllis vulneraria

Masmalon alue Pälkäneellä on suppea. Kollolanharjun Kantokylän esiintymän laajuus selvisi kesällä 2004, kun idänkeulankärki löytyi sorakuopilta. Masmaloa on lähes koko sorakuoppien alueella ja paikoin runsaasti, ehkä sadoittain tunturikurjenherneen, tuulenlennon ja punasolmukin seurassa.